

ODRŽANA 2. SJEDNICA POVJERENSTVA ZA ISTRAŽIVANJE I PRIKUPLJANJE GRAĐE ZA POSTUPAK MUČENIŠTVA »FRA LEO PETROVIĆ I 65 SUBRAĆE«

Humac, 20. siječnja 2009. (Vicepostulatura) – Danas je u prostorijama Vicepostulature postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subraće« održana 2. sjednica Povjerenstva Vicepostulature za istraživanje i prikupljanje građe. Predsjedao je fra Miljenko Stojić, vicepostulator, a nazočili su članovi: fra Slavko Soldo, fra Jozo Zovko, fra Vendelin Karačić, fra Ante Marić, fra Branimir Musa, fra Robert Jolić i fra Miljenko Šteko. Opravdano su izočili fra Bazilije Pandžić i fra Andrija Nikić. Sjednici se u jednom dijelu pridružio i provincijal fra Ivan Sesar pozdravivši nazočne i uputivši im nekoliko smjernica.

Nakon usvajanja zapisnika s prošle sjednice, prešlo se na dnevni red. Uz ostalo razgovaralo se o otkopavanju posmrtnih ostataka šest tijela u Vrgorcu, o potrebi i načinu obilježavanja stratišta ubijene braće, o posjetu župama i obiteljima ubijenih, o tijeku ispitivanja još živućih svjedoka, o prikupljanju građe o ubijenima, o širokom Brijegu kao središnjem mjestu našeg žrtvoslovlja, o posjetu Generalnoj postulaturi u Rimu, o glasilu *Stopama pobijenih*, o pothvatima u tijeku kao i o nekim novim pothvatima. Braća će podrobnije biti izvješćena čim se obave potrebne predradnje za oživotvorenje nekih zamisli.

PROMIDŽBA GLASILA STOPAMA POBIJENIH

Humac, 30. siječnja 2009. (Vicepostulatura) – Ovih dana obavijestili smo javnost da je izišao novi broj glasila *Stopama pobijenih* koji izdaje Vicepostulatura postupka mučeništva »Fra Leo Petrović

i 65 subraće«. Stoga se ovom prilikom obraćamo svima onima koji nam mogu pomoći u njegovoj promidžbi. Iz dosadašnjeg se iskustva pokazalo da mnogi još za njega ne znaju iako časopis donosi teme koje ih zanimaju. Tamo gdje bi se s oltara, ili na neki drugi prikladan način progovorilo o glasilu, ono bi jednostavno bilo razgrađeno.

Ulaženjem glasila *Stopama pobijenih* u naše obitelji širi se istina o ubijenim hercegovačkim franjevcima tijekom II. svj. rata i u poraću, kao i o istovjetnoj sudbini mnogih članova vjerničkog puka. Javljaju se i svjedoci toga stradanja što pridonosi izglednijoj pozitivnoj završnici Postupka mučeništva, odnosno proglašenje ubijenih hercegovačkih franjevaca mučenicima te blaženicima i svetima. Vjerujemo da su oni zahvalni svakom onome tko p o m o g n e na tom putu.

NA ŠIROKOM BRIJEGU OBILJEŽENA 64. OBLJETNICA POGIBIJE FRATARA

Široki Brijeg, 8. veljače 2009. (IKA) – »Što ćeš naučiti, čovječe, na ovom mjestu? Zašto dolaziš ovamo? Zašto ovaj Brijeg svake godine u veljači mami tvoje korake? Zašto svake godine želiš čuti istu priču?«, pitanja su kojima je širokobriješka Franjevačka mladež započela molitvu na grobu u kojemu počivaju kosti dvadeset i jednog ubijenog franjevca u crkvi na Širokom Brijegu, na 64. obljetnicu smrti dvanaestorice od njih.

Partizani su 7. veljače 1945. upali u franjevački samostan na Širokom Brijegu u kojemu su našli dvanaestoricu franjevaca, sve ih pobili i potom zapalili. Prije tri godine pokrenute su pripreme za službeno otvaranje postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subračé«, a generalni postulator franjevačkog reda fra Luka M. de Rosa imenovan je postulatom kauze. On je, pak, kao svoga vicepostulatora, kako je to uobičajeno u franjevačkom redu, imenovao fra Miljenka Stojića.

Hercegovačka franjevačka provincija izabrala je dan 7. veljače i Široki Brijeg kao središnje mjesto obilježavanja pogubljenja hercegovačkih franjevaca u II. svjetskom ratu i poraću. Misu zadušnicu u širokobriješkoj bazilici predslavio je provincijal fra Ivan Sesar zajedno sa 63 svećenika. »Braćo naša ubijena, puče ubijeni diljem krvavih križnih putova i razbačan po različitim jamama, evo nas danas na mjestu žrtvo-

slova Hercegovačke franjevačke provincije da za Vas i patnje Vaše, koje dragi Bog ima na svom dlanu upisane, slavimo ovu misu i da se nadahnemo za naš život, naše vrijeme, ovaj naš i vaš prostor kojeg ste krvlju svojom zalili da raste i cvjeta u miru i ljubavi. Budite našim nadahnućem i utjehom u vremenu u kojem živimo da bismo unatoč svim izazovima današnjeg svijeta ostali vjerni Bogu i božjim zapovijedima«, rekao je u propovijedi fra Ivan.

Vjernicima se obratio i širokobriješki gvardijan fra Branimir Musa, a pri kraju sv. mise fra Miljenko Stojić, vicepostulator postupka mučeništva. Vicepostulatura nastoji prikupiti svjedočenja i građu koja bi pomogla u postupku uzdizanja hercegovačkih franjevaca na čast oltara. Zbog toga su pozvani svi oni koji nešto

znaju o tim događajima, bilo da su nazočili samom događaju ili su o tome čuli od nekoga tko je nazočio, da o tome što prije obavijeste Vicepostulaturu.

U II. svjetskom ratu poginulo je 66 hercegovačkih franjevaca. Pobili su ih komunisti u vrlo kratkom roku. Jedan je ubijen 1942., jedan krajem 1944., a svi ostali od siječnja do srpnja 1945. Srednja im je životna dob bila 41 godina. Danas se zna za grobove njih 30.

Na Širokom Brijegu komunisti su 7. veljače ubili i zapalili 12 franjevaca te zatrli glasovitu Franjevačku klasičnu gimnaziju. Sveukupno su iz širokobriješke samostanske zajednice pogubili 30 franjevaca. U samostansku crkvu na Širokom Brijegu preneseni su posmrtni ostatci 21 pogubljenog franjevca.

MISA ZA FRATRE UBIJENE U MOSTARU I PREDSTAVLJANJE KNJIGE »LEO PETROVIĆ, PRVI HERCEGOVAČKI FRATAR DOKTOR ZNANOSTI«

Mostar, 15. veljače 2009. (MIRIAM) – U prigodi obilježavanja 64. obljetnice smrti sedmoroce fratara, u subotu 14. veljače 2009. u crkvi sv. Petra i Pavla u Mostaru slavljena je sv. misa zadušnica za ubijene fratre, kao i za sve žrtve II. svj. rata i poraća iz ovoga kraja.

Prije početka misnog slavlja izveden je prigodni recital autora fra Ante Marića koji su čitali mostarski framaši. Misno slavlje predvodio je mostarski gvardijan fra Mate Dragičević u sumisništvu s provincijalom fra Ivanom Sesarom, župnikom fra Šimunom Romićem te još 28 svećenika.

Fra Mate je u uvodu misnog slavlja istaknuo da se kroz povijest hercegovačkih fratara i hrvatskog naroda mučeništvo provlači kao crvena nit te je dodao da nikada, pa ni u najtežim vremenima, nije nedostajalo Kristovih svjedoka koji su za istinu i vjeru bili spremni položiti i vlastiti život. Ti isti

mučenici, svjedoci, nama su uzor, primjer i poziv da danas, u vremenu drukčije torture nad onima koji slijede Krista, odvažno i slobodno svjedočimo svoju vjeru. Misno slavlje je svojim uistinu lijepim pjevanjem, pod vodstvom s. Slavice Filipović, animirao župni zbor sv. Petra i Pavla.

Nakon sv. mise za ubijene mostarske fratre, u dvorani kripte franjevačkog samostana sv. Petra i Pavla u Mostaru predstavljena je knjiga »Leo Petrović, prvi hercegovački fratar doktor znanosti«. Tom je prigodom obilježena 100. obljetnica fra Leova doktorata: Fribourg 15. studenoga 1908. – Mostar 15. studenoga 2008.

To je druga knjiga nakladničkog niza Recipe Franjevačke knjižnice Mostar, a u nakladništvu Hercegovačke franjevačke provincije. Knjiga donosi fra Leov životopis s bibliografijom i popisom njegove pisane ostavštine (prof. dr. Pavao Knezović), pri-

jevod njegove disertacije s latinskog na hrvatski (prof. dr. Šime Demo), »Sada i u času smrti naše – monolog fra Lea Petrovića« (fra Ante Marić) i fotoalbum s fotografijama iz Leova života (42 lista). Recenziju potpisuju hercegovački fratri fra Bazilije dr. Pandžić i fra Serafin ddr. Hrkać. Glavni je urednik knjižničar fra Ante Marić, a u ime nakladnika potpisuje se provincijal fra Ivan dr. Sesar. Knjigu su predstavili: provincijal Hercegovačke franjevačke provincije fra Ivan dr. Sesar, prof. dr. Pavao Knezović i fra Ante Marić. Poštansku marku u ime HP-a Mostar s likom fra Lea Petrovića predstavila je Željka Šaravanja. U programu je sudjelovala Framo Mostar koju je predvodio fra Stipe Marković, a program je vodila Ana Babić. Dvorana je bila premalena da bi primila sve poklonike lika i djela ubijenog hercegovačkog franjevca fra Lea Petrovića.

STRATIŠTA HRVATSKOG PUKA U HERCEGOVINI POZNATA, ALI NEISTRAŽENA

Mostar, 26. ožujka 2009. (IKA) – Dok se u Sloveniji uz brojne poznate otkrivaju i istražuju nove masovne grobnice uglavnom iz razdoblja nakon II. svjetskog rata, sve se više govori o mjestima masovnih stradanja Hrvata u istom razdoblju u Hrvatskoj i u Bosni i Hercegovini.

Nakon što je otkrivena masovna grobnica u Vrgorcu, u kojoj su nađeni ostatci 30 do 40 mještana Ljubuškog, žrtava partizanskog zločina iz 1945., ovih je dana otvoreno pitanje još neistraženih, a među pukom i franjevcima poznatih stratišta Hrvata na samom prostoru Ljubuškog. Riječ je o grobnicama uz zgradu općine u Ljubuškom te kod Autoprijevoza, uz cestu. To mjesto, označeno križem, pobožni puk posjećuje i pali svijeće. Pretpostavlja se da bi se u tim masovnim grobnicama, kao i u onima kod Vrgorca, mogli nalaziti i posmrtni ostatci ubijenih hercegovačkih franjevaca. Na sličan je način u jednom vrtu u Zagvozdu kod Imotskoga 2005. pronađena masovna grobnica iz koje su do sada identi-

ficirana tri hercegovačka franjevaca. Od 66 ubijenih hercegovačkih franjevaca za grobove njih 36 još se ne zna.

»Ljude su u Ljubuškom bez suda ubijali sve do 1949., a jedno od najvećih stratišta je ledina gdje se sastaju rijeke Trebižat i Vrioštica«, posvjedočio je 92-godišnji fra Vinko Dragičević, koji je bio vjeroučitelj u Ljubuškom 1946. – 1949. »Trudimo se saznati istinu, a nadamo se i da će političke prilike i u RH i u BiH što prije sazrijeti tako da se ove stranice naše povijesti pročiste i budu nam opomena na potrebu neprestanoga zajedništva, a ne ono pomoću čega će nas svađati i dijeliti«, rekao je fra Miljenko Stojić, vicepostulator postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subrača«.

Prije tri godine krenulo se u pokretanje kauze mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subrača«, a generalni postulator franjevačkog reda fra Luka M. de Rosa imenovan je postulatorom kauze.

SIMPOZIJ »STOPAMA POBIJENIH« U ŠIROKOM BRIJEGU: LJUBAV MOŽE POBIJEDITI SAMO ONDA AKO POBIJEDI ISTINA

Široki Brijeg, 18. svibnja 2009. (IKA) – U organizaciji Vicepostulature postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subraće« 17. je svibnja u franjevačkom samostanu u Širokom Brijegu održan simpozij pod nazivom Stopama pobijenih.

Suslavljenju sv. misu prije početka simpozija predvodio je fra Ante Marić, izaslanik i definator Hercegovačke franjevačke provincije te član Povjerenstva Vicepostulature za istraživanja i prikupljanje građe, uz suslavlje fra Miljenka Stojića, vicepostulatora, fra Branimira Muse, širokobriješkog gvardijana i fra Andrije Nikića, člana Vicepostulatura za prikupljanje i istraživanje građe.

U samostanskoj dvorani prvi predavač o temi *Skupljanje svjedočanstava o komunističkom pogubljenju hercegovačkih franjevaca* bio je prof.

dr. fra Andrija Nikić, predsjednik mostarskog HKD-a Napredak, koji je podsjetio da dolaskom demokracije počinje prikupljanje svjedočanstava, dokumenata i slika o stradanju hrvatskog naroda i Crkve u njemu. Međutim, pojedini hercegovački franjevci su, sjećajući se upozorenja dr. fra Dominika Mandića iz Rima te provincijala fra Krešimira Pandžića i fra Lea Petrovića, još od ranije potajno, ali ustrajno prikupljali podatke o stradanju katoličkog puka sa svojim franjevcima i svećenicima za vrijeme komunističkih olovnih vremena – o više od 17.500 sinova i kćeri i više od 70.000 uznika.

Nakon pogubljenja hercegovačkoga provincijala i šezdeset petorice njegove subraće, stavljeni su na optuženičku klupu njegovi nasljednici dr. fra Marijan

Zubac, dr. fra Jerko Mihaljević, dr. fra Didak Burić, fra Mile Leko s više od osamdeset i pet njihove subraće, a 1948. pridružili su im i biskupa dr. Petra Čulu.

U montiranim sudskim procesima hercegovački su franjevci, zajedno s mostarskim biskupom, bili osuđeni, kažnjeni i utamničeni na 358 godina, 6 mjeseci i 28 dana robije, a sami franjevački uznici svjedoče: »dvjesto dvadeset i pet ljeta, četiri mjeseca i šesnaest dana domovini darovane slobode«.

Hrvatski sabor poništio je kazneni postupak protiv dr. Alojzija Stepinca, a kod nas se i ne pokušava o tome razmišljati.

»Ubijeni i osuđeni hercegovački franjevci stoje kao simboli na čelu povorke svih onih tisuća moralno i politički nevinih uhićenika, zatvorenika, utamničenika, robijaša, patnika i kažnjenika po ljubuškim, mostarskim, zeničkim, bilečkim, fočanskim, golootočkim i inim zatvorima i logorima smrti. U njihovoj žrtvi sublimira se poštovanje prema tisućama onih bezimenih žrtava Bleiburga, mariborskih rovova, Tezna, jama poput sv. Barbare, Jazovke, Maceljske šume, Zalik, Sjevernoga logora, Bišine, više stratišta u Ljubuškom, unakolo Širokog Brijega (Dubrava, Mosor...), kod katoličke crkve u Čapljini i na susljednim mjestima, te brojnih jama po Hercegovini – posebno diljem istočne Hercego-

vine... koji su likvidirani bez suda i zakonskih paragrafa.«

»Dubrava u Knešpolju i druge masovne grobnice II. svjetskog rata i poraća u Širokom Brijegu« naslov je teme o kojoj je izlagao dr. sc. Mile Lasić, docent Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru i predsjednik Skupštine Hrvatskog intelektualnog zbora u BiH.

Do sada je utvrđeno oko 2.200 žrtava na području Širokog Brijega. Masovne likvidacije su se događale sve do 1951. Predavač je spomenuo stradanja u svim širokobriješkim naseljima, a posljednja žrtva, ubojstvo bez suđenja, bio je Karlo Ljubić Kajina iz Uzarića.

U Širokom Brijegu postoje brojne masovne grobnice do sada neutvrđene i neistražene. Najveću pozornost izazvala je, do sada malo poznata, informacija o masovnoj grobnici u naselju Dubrava u Knešpolju. Radi se o dvama većim grobištima na lokalitetu zvanom Stipetina ograda i jednog manjeg na lokalitetu zvanom Barbarića kruška.

Predavač se podsjetio da ga je na to mjesto, kao dječaka, vodio njegov tetak Gojko Čavar ne slu-teći da će se mnogo godina poslije baviti istraživanjem te masovne grobnice. U suradnji s Vicepostulatorom ispitano je više svjedoka koji su svjedočili zatvaranju stradalnika, kopanju masovne grobnice, njihovom strijeljanju i ukopu.

Obilazak grobnice bivše komunističke vlasti strogo su zabranile. Samo je udovica Kajetana Tavzesa sa svojom djecom dolazila na mjesto ubojstva svoga muža. Naime, to je jedina žrtva za koju se zna ime i prezime. Svjedoci go-

vore da je ubrzo nakon ubojstva tih ljudi u Knešpolje došao Bože Barbarić iz Čitluka, vijećnik ZAVNOBIH-a, i raspitivao se za zatvorenike. Radilo se, naime, o njegovim sumještanima koji su kao izbjeglice bili smješteni kod Barbarića i Solda u Knešpolju. Požalio je što nije ranije došao ne bi li ih spasio.

Na mjestu stradanja je Mladen Čavar 1988. postavio mramornu zavjetnu ploču, a svake godine o Dušnom danu susjedi na ovom mjestu zapale svijeću i pomole se za nevine stradalnike.

Jedna od živućih svjedokinja izjavila je da je nazočila dovodnju na stratište dviju skupina od po dvadesetak osoba vezanih u žicu među kojima je bio i jedan fratar.

Na kraju je predavač dr. Lasić zaključio: »Masovnu grobnicu Dubrava u Knešpolju, prema dosadašnjim saznanjima najveću na području općine Široki Brijeg, treba najprije „otkopati“ u našim glavama, prikupiti sve raspoložive informacije o njoj, a tek onda sustavno i stručno zemno otkopati i istražiti. Pronađenim žrtvama napraviti dostojan ukop. Tek po njezinu iskapanju saznat ćemo leži li u njoj 40, 70 ili čak 120 žrtava.«

O *Komunističkim zločinima u II. svjetskom ratu i poraću i odnosu hrvatskih i hercegbosanskih vlasti prema njima* govorio je Tomislav Jonjić, odvjetnik, publicist i dugogodišnji urednik lista *Politički zatvorenik*.

Predavač je podsjetio da nitko u Hrvatskoj, pa ni u drugim državama nastalih raspadom Jugoslavije, nije odgovarao za parti-zanske ratne zločine učinjene nad

brojnim civilima i svećenicima. Naveo je i vlastiti primjer u kojem je kao opunomoćenik podnio kaznene prijave za ratni zločin sa svim dokazima protiv nekoliko osoba. Nijedan predmet nije riješen.

U ime domaćina, širokobriješkog samostana, fra Vendelin Karačić je dodao: »Bilo bi pogubno kazati: bilo pa prošlo. Šutnja može biti preveliki grijeh, a čini se da ustrajavamo u tom grijehu.«

Moderator simpozija fra Miljenko Stojić, vicepostulator Postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subraće«, kazao je da bi nakon svega rečenoga bilo logično da hrvatske vlasti, s obje strane granice, malo više istražuju što se dogodilo i tko je što učinio.

Predavanja su izazvala pozornost nazočnoga puka, a na poseban način vijest o masovnim grobnicama na području Širokog Brijega. Simpozij je sigurno pridonio pronalasku istine o minulim događajima što je i bio krajnji cilj. Živimo u vremenu kad se svim sredstvima trebamo truditi da ljubav pobijedi svako zlo. A ljubav može pobijediti samo onda ako pobijedi istina, naglašeno je na simpoziju.

Iako se čulo izvjesno razočarenje u hrvatsku vlast glede rasvjetljavanja i osude partizanskih zločina, poruka simpozija, na dan izbora u Republici Hrvatskoj i dan poslije komemoracije u Bleiburgu, bila je da Hrvatska treba živjeti u svim ljudima bez obzira na trenutne predstavnike vlasti.

Predavanja sa simpozija objavljena su na službenim stranicama Vicepostulature: www.pobijeni.info.